

Referat Seminarium Klimat och Tropisk Skog

Stockholm 13 maj 2009

Mats Olsson, Mark och Miljö, SLU

Mats Olsson talade om de biologiska processer som ligger bakom att vi idag talar om skogen som en källa och sänka till kol i atmosfären. Han slog fast att skogen representerar ett stort kolförråd och att det största kolförrådet finns i marken. Ett förändrat jordbruk med minskad jordbearbetning skulle också kunna bidra till en ökad kolinlagring.

Mats menar att det ur klimatsynpunkt är bättre att använda skogen klokt än att låta den stå orörd. Skogsbruket måste dock bedrivas uthålligt, dvs med hänsyn till sociala, ekonomiska och miljömässiga värden.

Martin Persson, Chalmers Göteborg

REDD – Reduced Emissions from Deforestation and Forest Degradation – vilka är de bakomliggande tankarna kring detta förslag som diskuterats inom de internationella klimatförhandlingarna? Möjligheterna till win-win-situationer mellan minskad klimatpåverkan, biodiversitetsskydd och fattigdomsbekämpning har framförts som ett av de viktigaste argumenten för REDD. Dessutom öppnar det möjligheter för rika länder att på ett billigt sätt minska sina växthusgasutsläpp genom att köpa utsläppsrätter från regnskogsländer.

Martin tog upp en rad av de metodologiska problemen som måste lösas innan vi skapar ett REDD-system. Läckage och permanentens är två exempel, som innebär att avskogningen, och därmed utsläppen från den, flyttar i tid och i rum. Att säkerställa att avskogningen är additionell, dvs att de projekt som genomförs inom ramen för REDD genomförs just på grund av REDD och inte skulle ha genomförts oavsett, samt att säkerställa att avskogningen verkligen minskar, är andra svårigheter.

De främsta drivkrafterna bakom avskogningen i den brasilianska tropiska skogen är soja- och köttproduktion. Avverkningstakten har fluktuerat kraftigt de senaste 20 åren, vilket beror på världsmarknadspriserna och inhemska politiska åtgärder. De stora fluktuationerna försvårar möjligheterna att fastställa målsättningar för minskad avskogning för Brasilien. Här visar sig problemet med additionellitet, det är svårt att säkerställa att avskogningen verkligen är additionell: med minskade världsmarknadspriser på varor som producerats på avskogade områden kanske avskogningen hade minskats ändå. En annan svårighet är att länka ett globalt utsläppsminskningssystem till lokala samhällen – både vad gäller betalning för minskad avskogning, och kontroll av att avskogningen faktiskt minskar. Problem här är bland annat svaga institutioner i Syd samt frågetecken kring vad som egentligen ska ersättas finansiellt. Ett stort problem är även att efterfrågan på bioenergi ökar, vilket i sig driver avskogningen framåt.

Förslag på lösningar för detta problem finns, och diskussionen kring dessa kommer att fortsätta i Bonn i juni.

Avslutningsvis konstaterade Martin att ett pris på kolet i skogen inte löser avskogningsproblemet – man måste även se till biologiska och sociala värden som finns i världens skogar.

Lisa Westholm, Handelshögskolan Göteborg

Lisa Westholm berättade om olika initiativ som idag finns för att förbereda utvecklingsländer för REDD. Det finns idag en rad pilotprojekt som just nu genomförs för att förbereda länder för REDD, och Lisa berättar om erfarenheterna från dessa. Norge är den största enskilda finansiären idag.

UN-REDD innebär att man bygger upp institutioner utifrån befintliga utvecklingsstrategier. Här testas även olika strategier för utbetalning av ersättning för utebliven avskogning.

WB FCPF – World Bank Forest Carbon Partnership Facility. Arbeta i dagsläget främst med att hjälpa länder att kartlägga sitt skogsinnehav och kolförråd. Ett fåtal av de 37 länder som nu ingår i WB FCPF kommer sedan att väljas ut för att implementera en marknadsbaserad lösning för ersättning av utebliven avskogning. I detta projekt är REDD är huvudmålet – hållbar utveckling kommer i andra hand.

Båda systemen vill ge erfarenheter som kan tillföra något till förhandlingarna, samtidigt som man avvaktar förhandlingarnas utfall. Man har inte kommit så långt ännu, och frågan är hur långt de kommer till 2012. Till COP15 kommer man inte att ha så mycket erfarenheter från dessa initiativ. Man säger ofta att man vill uppnå hållbar utveckling och co-benefits, men många samband som idag tas för givet är egentligen inte självklara – till exempel att bevarande av skog skulle leda till fattigdomsbekämpning. Genomförande av REDD-projekt ställer mycket höga krav på fungerande institutioner, lagar och regler i utvecklingsländer. Lisa tog även upp att frågan om ersättning är mycket komplicerad. Här är uppskattningen av alternativinkomster central. Det är även mycket oklart ännu vem ersättningen skulle gå till – regeringar, eller grupper på andra nivåer?

Andra centrala frågor som Lisa tog upp var:

- Utredande av ägandeförhållandena för mark
- Lokalbefolkningens deltagande i beslutsprocessen
- Bristen på data på skogsarealer och bristen på starka institutioner

Lisa har undersökt påbörjade arbeten med förberedelser för att implementera REDD i fyra länder; Bolivia, Kamerun, Costa Rica och Sri Lanka. Situationen ser mycket olika ut i dessa länder. I Bolivia har man arbetat mycket för att inkludera ursprungsbefolkningen, och kommit ganska långt på detta område. Andra skogslevande grupper som inte definieras som ursprungsfolk är dock inte lika beaktade i beslutsprocessen. I Kamerun är avskogningstakten hög. Skogsbrukets andel av BNP är ett uttalat mål och den har även ökat under de senaste

åren. Lokalbefolkningen har i vissa fall fått skog tilldelat sig, men överlåtit denna rätt till företag eftersom det sakas förutsättningar för småskaligt ekonomiskt lönsamt skogsbruk. Ursprungsbefolkningen är dåligt organiserad och har hittills inte konsulterats i processen. I Costa Rica har avskogningstakten sjunkit under senare år – kanske som en följd av implementering av ett system för ersättning av ekosystemtjänster (PES). Stora förhoppningar finns för att kunna använda sig av medel från REDD i framtiden. Sri Lanka deltar inte i något REDD-initiativ idag och har ställt sig kritiska till förslaget. Liksom i andra länder som präglas av konflikter finns väldigt lite resurser att avsätta för arbete med denna fråga.

Sammanfattningsvis menade Lisa att REDD är otroligt komplext om det är –även innan man försöker beakta hållbar utveckling. Om man utelämnar hållbar utveckling från projekten finns det dock stora risker för att REDD kan leda till stor negativ påverkan på biologisk mångfald, fattigdomsbekämpning och ursprungsbefolkningars rättigheter.

Klas Österberg, Naturvårdsverket

Skogen är en viktig källa för konservering av kol. De påverkan som sker i tropikerna är därför allvariga ur klimatsynpunkt, men även ur sociala och ekologiska aspekter.

Klas visade årlig minskning och ökning av skogsarealer i olika delar av världen. Ökningen sker främst i Kina, Spanien och Vietnam enligt FAOs uppgifter, men här borde troligen även Indien ingå. De länder där skogsarealen ökar var drivande i att lyfta in *sustainable forest management and enhancement of forest carbon stocks in developing countries* som en del i Bali Action Plan, där REDD berördes.

Gällande finansiering av REDD har utvärderingen av EU:s utsläppshandelssystem (EU-ETS) föreslagit att minst 20% från auktionering av utsläppsrätter bör kunna användas till klimatåtgärder, inklusive till REDD.

Inom de internationella förhandlingarna finns en splittring kring hur man vill utforma funktionen av eventuella framtida REDD-krediter. USA, Kanada, Australien, Nya Zeeland, Japan m fl vill se en möjlighet att lösa in REDD-krediter mot kommande klimatåtaganden, medan EU vill att de ska ske additionellt, dvs. utöver vad kommande nationella klimatåtaganden kräver.

Den svenska regeringen är intresserad av marknadslösningar som komplement till ökning av biståndsfinansiering och till uppbyggnad av fonder för REDD, och kan överväga att räkna in krediter från utebliven avskogning i en framtida klimatregering, och utesluter inte att de även tas med i EU-ETS på sikt. I nuläget har regeringen dock inte varit villig att, som Norge, bidra med ekonomiska resurser till de pilotprojekt som nu påbörjas i olika delar av världen.

Camila Moreno, Friends of the Earth Brasilien

Camila Moreno inledde med att konstatera att trots att REDD diskuterats inom de internationella klimatförhandlingarna under flera år, är det fortfarande en icke-fråga i

Brasilien – världens största regnskogsland. Utvecklingen av REDD är därför långt ifrån en demokratisk process. Sociala rörelser i Brasilien har mycket svårt att delta i någon som helst debatt på grund av bland annat bristande resurser. De NGOs som deltar finansieras ofta från utlandet och kan inte sägas representera en brasiliansk gräsrotsrörelse.

Camila konstaterade att Amazonas redan idag är ett område som är extremt utnyttjat för en mängd olika ändamål – produktion av soja, aluminium, vattenkraft, köttproduktion med mera. Ett stort problem med dagens fokus på REDD är att man glömmer bort de stora förändringar som krävs i den västerländska livsstilen för att tackla klimatproblemet. Camila visade även hur diskussionen kring REDD har lett till en stor förändring i den brasilianska skogslagen. Genom ett snabbgenomdraget beslut i det brasilianska parlamentet kan 67 miljoner hektar i Amazonas som idag är publika områden komma att övergå till privat ägo. I nästa steg förändras skogslagen från att tidigare ha krävt att minst 80 % av skogen i Amazonas ska bevaras, till att nu endast kräva att 50 % ska bevaras. Genom lagförändringen kommer landägarna att kunna tillgodoräkna sig skogskrediter (ersättning för att inte avskoga) på ett mycket större markområde än vad som varit möjligt enligt tidigare lagsiftning.

Camila menar att de steg som tagits mot en implementering av REDD i Brasilien hittills inte har någonting att göra med miljö-/klimat hänsyn, bevarande av biodiversitet eller ursprungsbefolkningens rättigheter. Istället är det frågan om att man ser affärsmöjligheter och möjligheter att tjäna pengar på att sälja skogskrediter. Idag pågår ett starkt lobbyarbete gentemot den brasilianska regeringen för att den ska ställa sig positiv till REDD och marknadsbaserade lösningar. Camila poängterade även att plantager inte är detsamma som skogar, och att det därför inte går att ersätta de värden som finns i en skog med plantager. Därför är diskussionen kring en "netto-avskogning", där skogar och plantager likställs, otroligt missvisande. Camila visade även mycket tydligt att den avskogning som sker idag är extremt storskalig. Det handlar inte om ett fåtal personer med motorsågar, utan utbredning av storskalig och högteknologisk agrobusiness som till stor del är driven av internationell handel och internationella företag. Det storskaliga industriella jordbruket är även den största drivkraften bakom dagens klimatkris. Vi måste därför ifrågasätta detta system och de monokulturer och handelsströmmar som det föder. Vid sidan om IPCC:s arbete menade Camila att vi borde ge mer utrymme till utkomsterna från FN-organet IAASTD:s arbete, som visar på det enorma bidraget till klimatkrisen som kommit från den gröna revolutionen och det industriella jordbruket.

Bård Lahn, Norges Naturvernforbund

Bård kommenterade den norska regeringens agerande i REDD-diskussionen. Det norska initiativet härstammar från ett initiativ från norska miljö-NGOs. Bård menade att man under den tid man propagerat för att den norska regeringen skulle allokera pengar för att bevara regnskog, inte var fullt medvetna om de svårigheter och den komplexitet som finns inbyggd i systemet. Det system som upprättats är så kallat "performance based". Brasilien är i princip det enda land där man kan garantera den typ av resultat som man krävde. Ett bilateralt avtal har slutits mellan Brasilien och Norge om 100 miljoner USD/år till en nyinrättad

Amazonfond. En del resurser har även avsatts till redan existerande Världsbanksfonder, vilket Norges Naturvernforbund starkt motsatte sig. Norge är även idag den enda donatorn till det UN-REDD-system som byggts upp.

Norge har även blivit en mycket tung aktör i de internationella klimatförhandlingarna, särskilt inom REDD-området. Utöver de metodologiska svårigheter som finns inom dagens diskussion kring REDD, menar Bård att det finns fyra stora centrala problem: garanterandet av att man uppnår en additionalitet, säkerställandet av permanenta resultat, respekt för rättigheter samt skyddande av biodiversiteten.

Bård menar även att det finns en berättigad misstänksamhet mot den norska regeringens initiativ. Den norska tudelade ställningen visades tydligt när den norske statsministeren för en tid sedan var i Brasilien – dels för att underteckna det bilaterala avtalet om en Amazon-fond och dels för att diskutera möjligheterna för Statol att investera i landets oljeproduktion.

Bård visade även hur offsetting, dvs. att Annex 1-länder kan betala Syd för att bevara regnskog som en del av Annex 1-ländernas utsläppsminskningar, skulle kräva extremt ambitiösa mål för minskade utsläpp inom Annex 1-länderna. Att inkludera REDD i en utsläppsmarknad skulle även ha en negativ effekt på det globala utsläppspriset och minska viljan till investeringar i utveckling av ny teknik och försvåra en övergång från det fossilbränsleberoende samhället. Bård menade även att marknader kan vara mycket instabila, vilket det senaste årets utveckling inom den globala finansmarknaden visat. Andra lösningar på finansieringsproblemet finns också. Genom att allokera endast 2 % av en global utsläppshandel till REDD skulle tillräckliga medel kunna erhållas.

Bård tog även upp vikten att ha ett rättighetsperspektiv på REDD.

Genom att börja tala om Sustainable Forest Management – SFM – finns det risk för att man kan fortsätta med ett kommersiellt, och i grunden ohållbart, industriellt skogsbruk som bara är något mindre dåligt än det man har idag.

Kajsa Lindkvist – Miljöförbundet Jordens Vänner

Kajsa Lindkvist inledde med att tala om klimatkrisen som en rejäl baksällla. Vi söker idag efter lindring för den huvudvärk som denna baksällla orsakat. REDD skulle kunna vara en sådan lindring. Diskussionen idag kretsar därför kring huruvida vi ska använda oss av Alvedon eller Panodil. Fortfarande vill vi inte diskutera vad vi gjorde dagen före som lett till denna huvudvärk.

Kajsa visade även på den tydliga kopplingen mellan avskogning och livsstilsfrågor i nord. Var tredje sojaböna som produceras i Latinamerika exporteras idag till Europa. 98-99 % av all soja som importeras till EU går sedan till djurfoder. Kajsa visade även med siffror från Livsmedelsverket att konsumtionen av kött ökat kraftigt i Sverige under de senaste decennierna.

Kajsa saknar en diskussion om Sveriges miljöpåverkan i andra länder, det Miljöförbundet Jordens Vänner kallar det saknade miljömålet. Idag finns det 16 nationella miljömål, inget av dem tar hänsyn till vår miljöpåverkan utomlands.

Att koppla bevarande av skog till marknadsmekanismer och förlita sig på sådana för att bevara världens skogar menar Kajsa är mycket problematiskt och riskfyllt. Att skapa marknadsbaserade finansieringssystem innebär en risk för spekulationer som i längden kan vara mycket skadlig för en långsiktigt hållbar utveckling.

Genom stirra sig blind på REDD finns även en stor risk för att vi glömmer att se till alla de andra delar som måste till för att lösa klimatkrisen.

Diskussioner under dagen och under paneldiskussionen

Under paneldiskussionen, där alla tidigare talare deltog, diskuterade man bland annat om REDD kan vara lösningen på klimatproblemet. Bård Lahn menade att det är svårt att veta om REDD är en del av lösningen eftersom det är svårt att veta vad REDD egentligen är. Martin Persson menar att det inte finns någon "quick fix" när det gäller avskogning. Det kommer att ta lång tid innan man skapat de institutionella strukturer och system som krävs för att verkligen kunna minska avskogningen. Man får därför vara försiktig med att inte skapa en övertro på vad REDD kan skapa. Enligt Camila Moreno finns det en stor risk för att REDD-diskussionen avpolitiserar klimatfrågan och att man tappar fokus på rättvist miljöutrymme.

Martin Persson menar att vi kanske ställer för höga krav på REDD idag, vi tror att det ska lösa allt. Kanske har diskussionen präglats av en viss naivitet. Vi kanske kan lösa några problem med REDD, men knappast alla. En övertro kan också finnas kring vad som kan uppnås under COP15. Det är kanske först efter detta möte – där troligen endast något slags ramverk för fortsatta förhandlingar kommer att skapas – som det verkliga arbetet börjar.

Avsaknaden av ett kvinnoperspektiv i REDD-diskussionen och i klimatfrågan togs också upp.

REDD-frågan är otroligt komplex och det är viktigt att ta tillfället i akt att diskutera dessa svåra frågor.

Under diskussionen lyftes även vikten av ett skiftat fokus i klimatsamtal från ett produktionsperspektiv till ett konsumtionsperspektiv. Här har både sociala rörelser som Friends of the Earth International och nationer varit aktiva. Tuvalu har föreslagit en skatt på flyg som skulle kunna allokeras till minskad avskogning. Det krävs en förflyttning av fokus från individnivå till strukturnivå. Ett förslag från Martin Persson var en köttskatt. Från Stockholm Environmental Institute menade man att det kanske är viktigare att fokusera mer på ett hållbart skogsbruk än på absolut skydd av stående skog. Detta är någonting man försökt uppnå under många decennier men utan framgång. SEI kritiserade även det ramverk som idag tycks ligga på förhandlingsbordet. Detta är inte ens hållbart ur ett kommersiellt perspektiv, eftersom det i vissa lägen kan komma att vara mer ekonomiskt lönsamt att avverka skog och producera sådana varor som för tillfället är lönsamma. I diskussionen

berördes även risken med att REDD inte bara skulle kunna leda till en status quo, utan faktiskt kunna förvärra situationen.

Klas Östergren, Naturvårdsverket, avslutade med att uppmana miljöorganisationerna att passa på att försöka påverka regeringen under hösten, inför COP15.

Camila Moreno fick den sista frågan: vad är viktigast att vi tar med oss inför förhandlingarna? Enligt henne skulle detta vara att få till en nyansering av skogsbegreppet, där inte plantager längre räknas som skog.

Miljöförbundet Jordens Vänner tackar alla föredragshållare och deltagare. Föredragshållarnas presentationer, bilder från seminariet, och mer information om Miljöförbundet Jordens Vänner arbete finns på www.mjv.se.